

Oosterwolde. Mogelijk was ook dit exemplaar afkomstig uit het Fochtelooerveen, want de (vrij harde) wind stond precies goed om met de wind mee richting Oosterwolde te vliegen. Het exemplaar werd waargenomen op een bedrijventerrein en dat is nou niet het ideale leefgebied voor deze – wat biotoop betreft – kieskeurige soort.

Celaena haworthii (wollegras-uil)

Het idee dat de vorige soort uit het Fochtelooerveen afkomstig was, wordt versterkt door de waarneming van maar liefst zes exemplaren van *C. haworthii*, op dezelfde datum en locatie. Ook deze soort heeft een populatie in het Fochtelooerveen en lijkt erg kritisch te zijn qua biotoop, onder andere vanwege de aanwezigheid van de voedselplant wollegras. Overigens leven de rupsen ook op pitrus, maar dit is een plant die juist zeer algemeen is, terwijl de vlinder nogal beperkt is in zijn voorkomen, vooral tot hoog- en laagveengebieden.

Tiliacea citrigo (lindegouduil)

Op 15 september werd *T. citrigo* voor het eerst in het Lauwersmeergebied waargenomen. De kans is groot dat het exemplaar een zwerver is geweest, want voor zover mij bekend komt linde, de voedselplant, slechts sporadisch voor in het gebied.

2020 was een bijzonder nachtvlinderjaar. Het seizoen kwam vrij laat op gang, door – met name in het Lauwersmeer – de koude nachten tot laat in het voorjaar. Echter de zomer kende juist een aantal zeer goede nachten, hoewel de harde wind regelmatig parten speelde. 11 en 12 augustus waren bijzondere avonden met hoge temperaturen en veel bijzondere waarnemingen. In de nacht van 12 op 13 augustus verschenen maar liefst 142 macronachtvlindersoorten op één laken in het Lauwersmeer, met daarbij een aantal soorten die nog nooit eerder in het gebied waargenomen zijn. Dergelijke uitzonderlijke aantallen worden alleen behaald op avonden met voor nachtvlinders zeer gunstige (weers)omstandigheden.

Ik laat het voor dit artikel bij de macro's. Dat wil niet zeggen dat er geen interessante micro's waargenomen werden. In tegendeel! Hoewel het aantal waargenomen micronachtvlindersoorten dit jaar waarschijnlijk kleiner is dan voorgaande jaren, zijn er ook binnen deze groep bijzonderheden waargenomen, waaronder een aantal die nog maar weinig in Nederland gezien zijn, alsook een voor Friesland geheel nieuwe soort. Wellicht komt ik hier op terug in de volgende Flinterwille!

Dagvlinders in Zuidwest-Friesland Adriaan en Thomas Hol

Afgelopen voorjaar heeft Siep Sinnema mij/ons gevraagd om een artikeltje te schrijven voor de Flinterwille om op deze manier ons voor te stellen. Wij zijn Adriaan en Thomas Hol, vader en zoon. Ik ben leraar/werktuigbouwkundige en Thomas is purser op de boot naar Vlieland. Ik/wij hadden veel eerder kopij willen

aanleveren, maar ook U zal het niet ontgaan zijn dat wij inmiddels in een moeilijke tijd zitten, met alle gevolgen van dien. Diverse plannen en intenties gingen op de helling en wij moesten opnieuw onze weg hierin zien te vinden.

Wij zijn al enige jaren actief vlindersaars, maar lees hieronder ons verhaal.

Eind zestiger jaren ben ik begonnen met vlinderen en struinde de bossen en polders in de omgeving van Nijmegen af. In die tijd was het nog heel gebruikelijk om vlinders te vangen en op te prikken. Zelf ging ik het veld in om rupsen te zoeken en ze proberen op te kweken om op deze manier meer inzicht te krijgen in het proces van ei tot vlinder. Maar ook om zo vers mogelijke vlinders in de verzameling te krijgen. Het was best wel moeilijk om aan je materialen en literatuur te komen. Ik ging naar het Stedelijke en/of Universiteitsbibliotheek te Nijmegen om kennis en info te verzamelen. Ook kocht ik van mijn zakgeld af en toe een boek om mij er verder in te verdiepen. Al mijn vrije tijd besteedde ik hieraan. De reden waarom ik hieraan, ondanks alle oordelen en vooroordelen, ben begonnen weet ik eigenlijk niet, misschien zit er gewoon een vlinder in mijn hart en kan ik gewoon niet anders.

Eind zeventiger jaren ging het vlinderen de ijskast in namelijk studie, huwelijk, werk en gezin gingen nu even voor. Maar het bleef kriebelen. In 2012, nu samen met mijn zoon Thomas, pakte ik het weer op. Nu bewapend met een camera zochten wij in eerste instantie naar dagvlinders, maar al vrij snel kwamen ook de nachtvlinders binnen beeld. Een vlinderval aangeschaft, hierdoor werd deze “wereld” steeds groter, de micro’s nemen wij nu ook mee. Een aantal keren per maand gaan wij samen op pad om te zoeken, spotten en fotograferen. Ook proberen wij tenminste 1 keer per maand op licht te gaan staan. Dit jaar is/was Ruigahuizen aan de beurt. Onze waarnemingen geven wij door op waarneming.nl. Inmiddels staan daar al meer dan 20.000 foto’s van ons, verdeeld in;

- 69 soorten dagvlinders (inclusief 3 forma’s), waarvan 38 uit Friesland.
- 399 soorten nachtvlinders, waarvan 361 uit Friesland en tenslotte
- 467 soorten microvlinders, waarvan 401 uit Friesland.

Onder “forma” verstaan wij die vlinders die qua uiterlijk sterk afwijken, zie de toegevoegde foto’s van de gehakelde aurelia (*Polygonia c-album*) forma suffusa (**Foto: zie pag. 17**), icarusblauwtje (*Polyommatus icarus*) forma nov (**Foto: zie pag. 17**) en het bont zandoogje (*Pararge aegeria*) forma saturator (**Foto: zie pag. 17**). Over de forma’s mogelijk in de toekomst nog meer.

Toendertijd viel ons op dat vanuit onze regio, Zuidwest-Friesland, vrij weinig op waarneming.nl werd doorgegeven. Vaak leek het daardoor dat wij de enige actieve vlindersaars waren in onze regio.

Begin vorig jaar, tijdens één van onze vele strooptochten, kwam de gedachten bij ons op om het op een andere manier aan te gaan pakken en wij gingen bij de werkschuur van Staatsbosbeheer langs met de vraag of wij een vergunning konden krijgen om op haar gebied te mogen nachtvlinderen. Dat is bijzonder U/jullie naam

ligt al op mijn desk, zei Durk Venema. Verwonderd keken wij elkaar aan. Maar onze waarnemingen waren toch opgevallen bij één van de leden van de Vlinderwerkgroep, die op dat moment de Wyldemerck aan het inventariseren waren, een gebied waar wij vrij vaak komen. En zo was onze naam op Durks desk terecht gekomen.

Nu weten wij inmiddels wel waarom wij vlinderen. Enerzijds is het rustgevend en kan je jezelf even losmaken van de dagelijkse beslommeringen, maar anderzijds proberen wij met het vlinderen een doel na te streven, namelijk

- Zoveel mogelijk te zien te krijgen op een manier waarbij je zo min mogelijk “schade” aanricht. Hiervoor stropen wij vooral gebieden af in Zuidwest Friesland. Natuurlijk komen wij ook wel buiten de provincie zodra er iets bijzonders te zien is.
- Inzicht te krijgen in van wat er zoal vliegt en waar en wanneer.
- Kijken naar het ecologisch systeem en wat daar zoal voor nodig is. De oplossing hiervoor is vaker simpeler dan men denkt, goede wil is vaker belangrijker.
- Je omgeving hierover vertellen en eventueel laten zien. Een mooi voorbeeld hiervan zijn de Nachtvlindernachten die door diverse organisaties worden georganiseerd en waar wij van harte aan mee willen werken. Maar ook als simpele vlinderaar kan men veel doen. Hierbij is “samen delen” voor ons belangrijk.

Daarnaast vinden wij het erg belangrijk dat wij beseffen een deel van de natuur te zijn en daar zorgvuldig mee om moeten gaan. Bedenk wel dat wij zonder de insectenwereld, of dit nu vlinders, kevers, vliegen enz. zijn, er geen brood op de plank komt. (dus **niet** ten kosten van alles die bijzondere foto te willen maken en niet meer nadenken van waar wij onze voeten neerzetten.) Als vlinderaar zijn wij ook natuurbeschermers en moeten wij dan ook de andere het goede voorbeeld geven.

Inmiddels hebben wij ons aangesloten bij de Vlinderwerkgroep in Zuidwest Friesland, heel gezellig maar vooral erg leerzaam. Zijn wij vrijwilligers geworden van Staatsbosbeheer en hebben wij een vergunning om te mogen nachtvlinderen. Behalve dat wij onze waarnemingen op waarneming.nl plaatsen, houden wij een zo goed mogelijke administratie hiervan bij, dit om een zo breed mogelijk inzicht te krijgen van vliegtijd en verspreiding van een soort. Dit houden wij bij in een Excel-bestand. Door de samenwerking met de werkgroep vroeg dit wel om enige aanpassingen, mede om de communicatie onderling te verbeteren. Ook hierin hebben wij inmiddels onze weg gevonden. Misschien, als de Corona-tijd weer tot het verleden behoort, kunnen wij wel eens een presentatie hiervan geven. Want zoals ik hierboven al beschreef vinden wij het samen delen van informatie belangrijk.

Eén in de soorten die wij goed in de gaten houden is het Bruin Blauwtje (*Aricia agestis*) (**Foto: zie pag. 17**). Deze soort zien wij zich uitbreiden over de Zuidwest Hoek. Eerst alleen op de Mirnse Klif (sinds 2015) maar nu ook op de

Verborgen Hoek te Harich (sinds 2016) en Koudumer Heech (sinds 2019). Daarnaast houden wij ook de Argusvlinder (*Lasiommata megera*) (**Foto: zie pag. 17**) en de Oranje Luzernevlinder (*Colias croceus*) (**Foto: zie pag. 17**) in de gaten. Helaas moeten wij constateren dat door, volgens ons, verkeerd maai-beleid deze beide vlinders het erg moeilijk hebben. Normaal zagen wij ze veelvuldig op de Mírse Klif. Dit jaar helaas niet meer gezien. Hopelijk dat ze volgend jaar weer verschijnen.

Deiflinters yn Europa Ep van Hijum

N.B.: dit artikel is in het Fries geschreven; een Nederlandse vertaling vindt u in de Flinterwille, die op onze website op pagina 41.

Meardere jierren geane myn maat (Franciscus Koopman) en ik al op ‘en paad om de moaiste deiflinters op de foto te setten. Dat dogge wy yn Nederlân, mar foar in grut ferskaat moastst hjir net mear wêze. Heechút 55 soarten kinst hjir noch op de foto sette en dan moastst ferskate soarten ek noch krekt yn dat hoekje fan Nederlân fine, want earne oars komme se nearne mear foar. Nee, dan it bûtenlân mei syn grutte rykdom oan soarten. De greiden dêr’t mar ien kear per jier mei de hân meand wurde, de wiete stikken dy’t noch net droechlein binne, de bosken dy’t der lizze mei de prachtige iepen stikken mei blommen, de blommenfjilden mei in grut ferskaat oan planten en gean sa mar troch. Wy binne altyd sa’n 2 wiken op reis. Moarns betiid om 5 oere derút en dan de hiele dei op ‘en paad. Fototastel om ‘e nekke en dan ride wy nei de moaiste plakjes. Sa binne wy op ien fan ús earste reizen nei Hongarije west, doe twa kear nei Bulgarije, yn 2019 nei Servië en dit jier soenen wy nei Noard Masedonië. Nee dus, troch corona moasten wy wat oars dwaan. Wy binne doe mar op syk west nei de seldsumste flinters fan Europa en net al te fier fuort fan Nederlân. 1000 km kinne wy yn ien dei beride, dus as de corona tasloech koene wy gau werom. Dit jier giene wy benammen op syk nei de Boszandoog, it Zilverstreephoobeestje, it Goudooghooibeestje en it soe moai wêze as wy ek noch it Veenhooibeestje, de Witbonte parelmoervlinder, it Veenbesblauwtje en mear fan dat alles fûnen. Dan moat men fansels jin wol oriëntearje wêr’t dizze flinters tahâlde. Wy hiene op ‘t lêst wat plakjes yn Dútslân, Eastenryk, Liechstein en België en 23 juny giene wy op ‘en paad.

It earste plakje wie yn Dútslân op 600 km riden. It Boszandoogje (**Foto: zie pag. 19**) en Zilverstreephoobeestje komme foar op griene iepen plakken yn de bosk mei strûkjes deryn. Dat plakje hawwe wy fûn en dêr kamen se dus ek mei tsientallen foar. Ek folop socht nei it Zilverstreephoobeestje mar dat koenen wy tusken alle Tweekleurige hooibeestjes net ûntdedde. Dizze typyske plakken yn de bosk komme dus hieltyd minder foar en dat hat der foar soarge dat dizze soarten mei hast wol 50% yn 25 jier ôfnommen binne. It biotoop ferdwynt, it areaal wurdt hieltyd lytser oant op it lêst de populaasje útstjêrt. Skande foar dizze prachtige flinters.

Gehakkelde aurelia forma suffusa
Foto: A.Hol (zie pag. 13)

Bont zanddoogje forma saturator
Foto: A.Hol (zie pag. 13)

Icarusblauwtje Foto: A.Hol (zie pag. 13)

Argusvlinder. Foto: A.Hol (zie pag. 15)

Bruin blauwtje. Foto: A.Hol (zie pag. 14)

Oranje Luzernevlinder. Foto: A.Hol (zie pag. 15)